



SVERIGES UNIVERSITETSLÄRARFÖRBUND

Konsten att vara invandrare – och konsten att leva i nuet

[stäng fönster](#)

Konsten att vara invandrare – och konsten att leva i nuet

*De vanligaste arbetsplatserna för utlandsfödda finns inom hälso- och äldreomsorgen, servicesektorn och utbildningssektorn. Några av de mest mångkulturella platserna i Sverige är alltså universitet och högskolor, enligt statistik från SCB. En av de utlandsfödda som fann vägen till universitetsvärlden är geologen Andrzej Olkiewicz, som efter 51 år i Sverige skrivit boken *Konsten att vara invandrare*.*

En ny bok ger tips om vad den som lever i en ny kultur själv kan göra för att så smärtfritt som möjligt och med bibehållen självkänsla bli en del av det nya samhället.

En av de utlandsfödda som fann vägen till universitetsvärlden är geologen Andrzej Olkiewicz, som efter 51 år i Sverige skrivit boken *Konsten att vara*

invandrare. Lågmälat, men ytterst engagerat och genomtänkt, beskriver han hur det är att känna sig som en främling i den miljö där man bor och lever – och hur man ska göra för att komma över det som hindrar en att bli en del av det samhälle man faktiskt tillhör.

Andrzej Olkiewicz är född i Polen, har bott och arbetat i Sverige, Danmark, Saudiarabien och Abu Dhabi – men det var på KTH som idén till boken föddes:

”I matsalen på Kungliga Tekniska Högskolan lade jag märke till en grupp franska studenter som alltid satt tillsammans och förde högljudda diskussioner.

En gång hamnade jag bredvid dem i matkön och passade då på att fråga vad de tyckte om att studera på KTH. ”Det är okej, synd bara att det är så hopplöst svårt att få kontakt med de svenska studiekamraterna”, blev svaret. Ett par dagar senare såg jag två av fransmännen i sällskap med ett par svenska studenter. Till att börja med talade alla engelska med varandra. Det dröjde dock inte länge förrän fransmännen övergick till franska. Svenskarna gjorde några tappra inbrytningsförsök, men när de inte fick något gensvar övergick de till svenska och varandras sällskap.” – Jag kände igen mig själv i beteendet och tänkte ”så har jag gjort många gånger”. Vi avskärmar oss och sen klagar vi på att vi inte får kontakt med svenskar – men när tillfället kommer sabbar vi för oss själva, berättar Andrzej Olkiewicz.

Han har valt att fokusera på vad invandrare – ett ord han valt att använda genomgående i boken – själva kan göra för att så smärtfritt som möjligt och med bibehållen självkänsla bli en del av det nya samhället. I slutet av boken lyckas han koka ner receptet till 16 punkter som handlar om acceptans och tolerans, om att inte dra alla över en kam och att inse att det finns saker i det nya landet man inte kan påverka, som språk,



traditioner, kultur och klimat till exempel. Den viktigaste punkten är kanske ”Sluta att klassificera allt som är annorlunda i termer av bättre/sämre”.

Samma mönster går igen

Men boken gäller inte bara invandrare i Sverige. Han har sett att samma mönster går igen när han bott i olika länder.

– De flesta som byter land upprepar samma misstag. Vi är som flugor som om och om igen flyger in i en fönsterruta och inte fattar att den är ogenomtränglig. Svenskar utomlands avskärmar sig på precis samma sätt som invandrare i Sverige.

Flytten behöver inte gå särskilt långt för att kulturkrockarna ska uppstå. Andrzej Olkiewicz har blivit kontaktad av många läsare som berättar om liknande erfarenheter och reaktioner bara vid en flytt inom Sverige:

– Det räcker att flytta från Norrland till Stockholm eller från Gröndal till Sundbyberg! Något av det svåraste kan faktiskt vara att komma till kulturer som liknar den egna. Då är man mindre förberedd på skillnaderna

– pusselbiten ser ut som om den ska passa, men den går inte riktigt i.

Invandrandens egen attityd är alltså viktig, men Andrzej Olkiewicz menar inte att det är invandraren som ensam bär hela ansvaret för att han eller hon ska fungera i samhället.

– Absolut inte, samhället i stort måste ta sitt ansvar – annars har vi inte en chans att komma in. Vad jag vill belysa är att ansvaret är ömsesidigt, att även vi som invandrare har ett ansvar.

Sina sista tio yrkesverksamma år arbetade Andrzej Olkiewicz som informatiker på Informations- och dokumentationscentralen på KTH.

– Jag trivdes på KTH, det var en internationell miljö och den grupp jag jobbade i var både mångkulturell och jämställd. Självklart finns det exempel på diskriminering inom universitets- och högskolevärlden – men jag tror också att det är lätt att tolka det som att man blivit diskriminerad om man känner sig utanför den kultur där man är verksam. Det som sinkar oss invandrare är ofta dåliga språkkunskaper och bristen på socialt nätverk – att man inte har kontakter som kan hjälpa en att få arbete.

Behandla alla med respekt

Andrzej Olkiewicz har inte några speciella råd till anställda på högskolor och universitet. Att behandla alla med respekt är ett allmängiltigt förhållningssätt, något som alla alltid ska sträva efter.

– När lärare eller studenter ser att en person har problem ska man visa medkänsla. Men man ska inte betrakta den som har det svårt som svag, det är förolämpande. Men man kan ge råd och hjälp – till exempel om språkkunskaperna brister. Man ska visa varandra medmänsklighet, inget annat.

Andrzej Olkiewicz påpekar att det finns fler kurser än någonsin med jämförande eller internationell inriktning. Han har kontaktats av högskolor och universitet som vill använda hans bok i undervisningen och han har också blivit ombedd att ge föreläsningar. Dessutom är det många som studerar och forskar utomlands. Också för dem kan boken vara en hjälp att förbereda sig inför utlandsflytten.

– Just nu läser jag en kandidatuppsats i företagsekonomi, där man har gjort en sammanställning av den internationella forskningen om företag som skickar ut anställda på utlandsuppdrag. Den visade att nästan 30 procent av de utlandsplacerade avbryter vistelsen i förtid på grund av anpassningssvårigheter – egna eller familjens. Det finns också en ganska

stor grupp, som visserligen stannar kvar utomlands, men som presterar sämre än vanligt för att de inte klarar mötet med den nya kulturen. Detta medför otroliga kostnader både för individen och företaget. Många av problemen skulle kunna undvikas om man hade varit bättre förberedd på hur det är att bo i ett nytt land.

– Jag tror att det är viktigt att inte hela tiden leva som om man är en besökare som snart ska åka hem. Tänker man hela tiden på återvändandet lever man inte i nuet. Och lever man inte i nuet är det som att vistas i ett väntrum.

Börja lägga pusslet

I många år har Andrzej Olkiewicz samlat klipp och citat som belyser hur det är att leva i ett annat land. Ett av de roligaste är en kommentar uppsnappad på stan: ”Jag tycker illa om invandrare. Jag ska emigrera till ett land där de inte tar emot invandrare”. De flesta citaten är mer eftertänksamma och speglar lång erfarenhet kring frågan. Edward Said, Julia Kristeva och Theodor Kallifatides är några favoriter som återkommer flera gånger. När Andrzej Olkiewicz gick i pension fick han tid att systematisera sina klipp, egna tankar och erfarenheter.

– Att leva parallellt i två kulturer är en otrolig rikedom – att se olika koder, olika sätt att vara, olika sätt att tänka. Det är spännande att märka att man börjar lägga pusslet på rätt sätt, att bitarna passar och att man börjar förstå den nya kulturen, säger Andrzej Olkiewicz och påpekar stillsamt att var tredje Nobelpristagare i litteratur under senaste 30 åren varit verksamma utanför sitt hemland.

ANKI WOOD
